Ч. 112. Чернівці, середа дня 21. вересня (4. жовтня) 1905 р. Ročник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятниці і неділї,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертае ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік	20 К. — с.
„ пів року	10 „ — „
„ чверть року	5 „ — „
„ місяць	1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

ХТО „ВОРІГ“ а ХТО „ПРИЯТЕЛЬ“?

Знаючи вагу політичну такого чинника, як учительство, забаг берненьский Месия і його запрягти до свого возу. Ми вже декілька разів мали нагоду виказати, як виглядае голословна приязнь грошолупів до учительства, особенно руского на ділї. Грошолупи враз із своїм Месиєю, знаючи лиш одну цїль житя і один чинник аґітацийний — гроші, думають скоррумпувати всю суспільність а також і учительство. Продае темний мужик за гроші голос—думають собі політичні деправдатори — чомуж би не мав ся продати і учитель? Тільки мужикови за голос плаять готівкою, а учителїв трактують без впину лиш надією на реґуляцию платнї, яка ось ось мае наступити, а проволїкае ся в безконечність.

Бавлячись так у некоштовну для себе забаву „приятелїв“ учительства, грошолупи, як звичайно топчуть правду ногами.

Ось в „N. Freche Lügenzeitung“ пише Аврель Ончул, що краєва рада шкільна спротивила ся проєктови закону о учительскій платнї, який ухвалив сойм, мабуть під впливом д-ра Стоцкого і інсп. Поповича. Такої то нїкчемної бріхнї уживае Аврель Ончул, щоби лише юдити учительство, хоч его шваґер Лупу, отже й їхний приятель і послушник Кисанович знае дуже добре, що цїла рада шкільна враз із Лупієм признала однодушно недостатки, які виказав референт на проєктї „ґенїяльного“ Ончула. Усунене тих недостатків, конечне в інтересї учительства, котра із за тих недостатків було би віддане на цїлковиту самоволю кождочасних верховодів в радї шкільній.

Се ще покаже ся, чи мінїстерство, як Ончул чванить ся, признасть закон відповідним до санкциї, чи зверне его назад. Тодї учительство переконае ся про хиби сего проєкту.

Зазначити мусимо також факт, що як раз др. Стоцкий напирав на скоре полагоджене сеї справи, наколи Лупу стримав єї о кілька недїль, бо — мовляв — не мав часу для сеї пекучої справи, котра через него готова спізнити ся і не прийти вже сего року перед сойм. Можемо подати ще один причинок до того, як страшенно п. Лупу дбае про учительство, і загалом про шкільництво! Ось підчас засїдань краєвої ради шкільної пише він собі аґітацийні картки. Із сего хиба легко зрозуміти його удїл в обоpонї учительских інтересів в найвисшій краєвій управі шкільній...

От такі то „приятелї“ учительства, що чорнять других лиш на те, аби себе обмити....

ІСТОРИЯ АВСТРИЙСКОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

(Конець).

Правда, при наших відносинах становить ся борба о красшу долю своєї питомої школи незвичайно тяжкою; виборюване нових шкіл висших стрічае важкі перепони, чого найкрасший примір сьвіжо основана ґімназия в Станиславові, окуплена великою цїною. — Але та борба о нову ґімназию була для нас доброю школою; она казала нам розглянутись та застановитись над тим, чи в тій борбі вихіснувалось усякі средства та способи, чи видвигнулось цїлий арсенал до борби з темними силами, як би на будуче треба вести ту борбу інтензивнїйше, щоб не залишити нїчого, що пособлялоб в тій борбі.

Ось і звертаєсь бачну увагу на бурси; побільшують ся дивні, а основують ся нові головно селяньскі. Основують ся курси по містах, місточках та селах що мають на метї: підготовити як слїд шкільну молодїж до вступного іспиту до шкіл середних. Доси практикувалась — ся підготівка — бодай в Галичинї — лише спорадично, — тепер починае она обнимати широкі верстви та вестись систематично. — Про вагу таких курсів нїчого й казати.

О проче наша молодїж не горнесь до середних шкіл громадами цїлими, як то у иньших народів буває, де горнесь усяке слабе і найслабше: у нас на сотки дїтий, що покінчили народні школи, ледви кількох і то найспосібнїйших іде по висшу науку. Так се чейже не січка, а здорове чільне зерно; через те і праця на тих підготовляючих курсах незвичайно вдячна. Такі курси приводити муть що раз більше добре підготовленої молодежи до середних шкіл. А з тою хвилею, як у східно-галицких школах польских число Русинів переважить Поляків, руска справа вже в половинї виграна. — Тодї своїм робом може пійти акция з боку родичів учеників (як се вже сталось в бережаньскій ґімназиї), відтак усякі мемориали та петициї до сойму та правительства.

Та не лише ґімназиї належалоб мати на оцї але й другі школи середні, а й не меньше і школи фахові. — Дивним дивом у нас ще й доси прямо сторонять від шкіл реальних, промишленних та фахових — а про основуване нових шкіл фахових нема що й говорити. А прецїнь примір других народів показує нам наглядно велику вагу та вартість тих шкіл фахових доконче потрібних до витвореня стану ремісничого, промишленного і купецкого, без чого тяжко приходить ся усякому народови двигнутись економічно і культурно.

Крім сеї одної дороги, якою можнаб вибороти красшу долю для своєї школи, є ще й друга, що вже у иньших народів (головно у Чехів) показалась зовсім доброю в борбі за свою питому школу.

Ческе товариство „Ustredni Matice skolske“ основало і удержувало богато шкіл своїх питомих (народних і середних), а ті школи мусїло відтак правительство перебрати на свій етат.

Рода Рода.

ХИТРИЙ МІРКО.

Авторизований перевід з нїм. К. Кракалїї.

В Грабицї, близько Кутови, де Мірко був колись властителем дібр, жив також пан Аверман, Нїмець-аґент. Сей Аверман мав рот, що нїколи не стояв тихо. Він міг прийти до вас в справі машини до шитя, котру ви мали в нього купити, а попри те міг ще продати вам на рати і конверзацийний лексикон, льос на будову костела і олїйний образ битви коло Плевни.

Коли він довідав ся, що жінка Мірка Катіца хотїла їхати до Дарувар на купелї, пішов до Мірка і трібував жінку обезпечити проти випадків в дорозї. „Мірку“, казав він, як то легко може статись нещасте! Наше товариство, як звісно, найсолїднїйше і найтаньше з усїх, із иньшими подібними годї його рівнати, платить після табелї *А*, за кождий припадок зараз після зголошеня пять левів денно підчас цїлої курациї і звертае кошта на доктора і аптикаря, а в разї тревалої нездібности до зарібку кладе на стіл сїм тисячок.

Мірко розсьміяв ся.

— Ви не вірите? — запитав Аверман ласкаво.

Мірко сказав: „Алеж прошу Вас! Моя Катіца вже давно нездібна до зарібку“.

Аґент видивив ся на нього.

— ...Розуміесь. Така дурна як вона.

— Як так, то як раз мусите єї обезпечити. Бо-ж як то легко може вона в своїй дурнотї вилїзти на льокомотиву, або підчас променади в купелях впасти до керницї. Я раджу вам навіть обезпечити єї на смерть.

— Наше товариство, як звісно, найсолїднїйше і найтаньше з всїх, платить після табелї *Б* на случай смерти зараз, коли лиш про те довідаесь, десять тисяч. Коли полїца мае вже три роки, то вистарчае навіть летарґ, самоубійство і двобій...

Мірко розсьміяв ся: „Двобій!“

— Ну, щож ви думаете. Дурна жінка може все зробити. Ви лишилибисьте ся потім самі з своїми опущеними хробаками.

— Але-ж прошу Вас — та-ж ми не маємо жадних дїтий.

— О, вони можуть бути. Дарувар дуже сильно відвідуване купелеве заведене. Я би Вам конечно радив обезпечити дїти. Наше товариство, як звісно, найсолїднїйше і найтаньше зі всїх. Єго навіть годї рівнати з иньшими подібними обманчивими товариствами, платить після табелї *В* новородженим дїтям пять тисяч левів, коли вони доживуть до 24 року житя — або на жадане від 40 року житя доживотну ренту тисячу левів річно через цїле житє, за кождий градом вибитий морґ пшеницї три леви. Коли-ж дїти не прийдуть на сьвіт, то після табелї *Г* виплачуе за кожду шибу, котру-б вони збили, цїлу шкоду.

Мірка се знетерпеливило.

— Слухайте Аверман! Я не забезпечу анї себе, анї когось другого. Але я маю гарний намір. Знаете — я хотїв би, щоб моя жінка не їхала до Дарувар. Така подорож коштуе гроші і — впрочім вона не до смаку менї. Поможіть менї!... Мое письмо знає Катіца. Як ви готові на се і будете мовчати, то відкуплю у вас дві битви коло Плевни і обезпечу їх від граду.

Аверман зацїкавив ся.

— Річ є така, зачав Мірко, що моя жінка дуже заздрісна. Коли-б їй написати, що я тут так — так — так — знаете... Розуміете?... Скажім, що я мав рандеву з Наталкою Беркич, або про мене з Софією Скорич.

— Думаете, що тодї-б вона не їхала до купелї?

— Так є, тогди-б вона лишилась дома, сказав Мірко.

Аверман згодив ся. „Зр.“, сказав він. То значить „зробимо“.

— — — — — — — — — — — —

Другого дня дістала Катіци ось такий лист:

Ласкава Панї!

Із скровавленим серцем, спонуканий моєю глубокою пошаною до Вас, занепокоюю Вашу дитинячу душу сими стрічками. Я обезпечую Вас, нї, Вам, що Вас чоловік Вас ошукуе. Коли хочете довідатись більше, то напишіть Вашому приятелеви під адресою „Остора“, poste restante, де би він міг з Вама говорити.

А.

— — — — — — — — —

Катіца оглянула коверту зі всїх боків, студиювала уважно лист, думала на всїх, хтоб його міг написати — — потім сїла коло стола Мірка і відповіла:

„Шановний Незнакомий!...

Се міг би кождий казати, що мій чоловік невірний, але вірити в се я не хочу, поки не довідаюсь щось близше про ту лайдацку і осоружну особу, що менї его відбила. Най я подивлю ся на сю бестию! Я прийду у вівторок о пятій годинї пополудни до алеї.

К.

Спалїть сей лист, а пізнасть вас Ісус Христос.“

— — — — — — — — —

Панови Міркови ішло зле. Панї Катіца не глядїла навіть на нього. Десять раз денно зачинала з ним сваритись — варила консеквентно лише капусту з солониною, однак він був все у гуморі. На се мав свої малі причини. Швачку, яку давнїйше замовлено, відправлено на неозначений час — велика посилка капелюхів вернула ненарушена назад і не зачинано прати всего біля. У вівторок по полудни ішла Катіца алеєю трясучись з цїкавости. „Господи, коби хоть не зустрінути нїкого із знакомих!“ думала бідна. Аж ось побачила Авермана, що йшов проти неї. Неприязно відповіла на його поздоровлене і пішла попри нього далї.

Колиж вона дійшла до кінця алеї і там обернулась, побачила, що Аверман зробив те саме. В серединї здибались знов.

На кінци приступив він з сумно зморщеним лицем до неї і витиснув на єї руцї довгий поцїлуй. „Моя найласкавійша панї, я би хотїв лишити Вам як найбільше часу, щоби Ви заспокоїли ся. Щоб чути правду, годить ся чоловікови бути сильним і спокійним.“

„Як — то ви?“ — кликнула панї Катіца.

„Так — я!“

„Нї — сего я нїколи не сподївалабим ся — про мого Мірка нїколи не

У нас тепер не лише поликують ся на Чехів та їхне просьвітне товариство, але справді починають іти за приміром Чехів, і зачинають своїми силами — не оглядаючись на поміч високих чинників — добувати красшої долї для своєї питомої школи. Ось бо побіч товариства педаґоґічного, що вже не мало прислужилось рускій національній школї і своїм коштом удержує приватні школи, заснуваєсь товариство, що має на метї збирати фонди на удержанє істнуючих вже приватних шкіл руских і заснованє нових (народних і середних). Се нове товариство моглоб кріпше спомагати істнуючі вже приватні школи (товариства педаґоґічного) і вести інтензивнїйше і успішнїйше аґітацию в справі основуваня і удержуваня руских приватних шкіл, як се по приміру робить ческе товариство „Ustredni Matice skolske“.

Нїчо й казати, гарний примір беруть собі наші товар. просьвітні та педаґоґічні з ческого товариства. — Але між тими товариствами величезна ріжниця як раз в тому, що ческе розпоряджає великими фондами: датки, членьскі вкладки, деякі запомоги пливуть з усїх усїдів. (Усї язики: Анґлїчани, Французи, ба навіть — хоч як оно дивно звучить — і Нїмцї, дають свою лепту на ческу школу; бож усї они пють ческе пиво; а пільзненьский бровар що річно звиш 100.000 корон запомоги дає на товариство: „Ustredni Matice skolske“!)

Між тим у нас так хосенне товариство, як власне „Педаґоґічне товариство“, яке має ті самі заданя, що згадане ческе — рік річно аґітує за собою: не раз пригадуєсь суспільности звітами з діяльности головного виділу і своїх філїй, конкурсами, інсератами, через свої часописи „Учителя“ і „Дзвінок“ через свої книжочки для молодїжи, через учениці своїх шкіл, через питомцїв своїх бурс і інститутів виховавчих, через відчити і виклади вкінци через урґенси, оголошеня і чеки — а мимо того всего грошики напливають так скупо, що се хоч як хосенне товариство кождий рік шкільний кінчить лиш дефіцитами; оно не в силї пособляти своїм школам відповідними средствами, як би сего вимагала і ґіґієна і дидактика і педаґоґія, а про основанє нових шкіл нїчо й говорити. — Правда, наша інтеліґенция перетяжена всякими „патріотичними жертвами“, она справдї стогне під бременем усяких драчок; але правда й те, що єслиб наша суспільність заявила для своєї школи і для Педаґоґічного товариства бодай стільки реальної симпатиї, як для театру, то дочекалаб ся та школа небавом красшої долї; не требаб вижидати на основанє нової школи середної цїлий десяток лїт як прим. на основанє ґімназиї в Станиславові, — в додатку окупленої так великою цїною!

Акция ведена в обох напрямах, висше згаданих, ведена постійно і інтензивно безперечно мати ме красші успіхи, чим доси.

Ся акция увінчаєсь між иньшим також і подїлом найвисшої маґістратури шкільної у Львові на дві секциї: руску і польску, она спряче з дороги найтящу колоду на шкільній ниві і принесе красшу долю нашій питомій школї.

Чернівцї, 20. вересня 1905.

Володимир Кмицикевич.

Полїтичний перегляд.

Із ради державної. Вчера внесли ческі і нїмецкі посли в парляментї інтерпеляциї в справі подїй в Бернї, де з нагоди нїмецкого віча прийшло до кровавих бійок між Чехами а Нїмцями. Нинїшне засїданє розпочали мінїстри краєвої оборони й рільництва, відповідаючи на поставлені інтерпеляциї, відтак розпочав пос. Морзей промавляти в справі заяви правительства, та ческі радикали стали домагатись відповіди на поставлену вчера інтерпеляцию і зняли таку бучу, що засїданє перервано.

Анґлїйско-японьский договір. Новий анґлїйско-японьский договір оголошено дня 26. с. м. рівночасно в Льондонї і Токіо. Він складає ся із введеня та осьми артикулів а зміст его есть слїдуючий: У введеню сказано, що цїль договора слїдуюча: укріплене і удержанє загального мира у східній Азиї і Індиї та удержанє спільних інтересів в Хінї через забезпеченє независимости і ненарушимости Хіни і засади рівноправности торговлї всїх народів; дальше удержанє земельних прав Великої Британії у всхідній Азиї та Індиї та оборона їх окремих інтересів в сих сторонах. Артикул I. постановляє: Оба правительства, коли би їх наведені повисше права і інтереси були загрожені, увійдуть з собою в повнім обемі і отверто в зносини і будуть спільно радити над способами, яких треба взяти ся для оборони тих прав і інтересів. Артикул II.: Коли би в наслїдок невизваної зачіпки або якогось зачіпного поступованя, денебудь би оно зі сторони якоїсь державі або якихсь держав наступило, одна із обох заключаючих договір сторін в оборонї своїх прав і інтересів була запутана у війну, то друга сторона прийде зараз союзникови на поміч і буде спільно з ним вести війну та у взаїмнім порозумінью заключати мир. Артикрл III.: Позаяк Японїя має переважні полїтичні, войскові і економічні права в Кореї, то велика Британїя признає Японїї право брати ся до таких средств до веденя, до контролї і до охорони Кореї, які она буде уважати за відповідні і конечні, щоби ті інтереси охороняти і піддержувати. Артикул IV.: Японїя признає Велчкій Британїї право близько індийскої грачицї взяти ся до таких средств, які були би потрібні для охорони індийских посїлостий. Артикул V.: Обі сторони годять ся на то, щоби нїяка з них не спитавши другої заводила якісь окремі угоди, які могли би бути шкідливі для наведених у введеню цїлий. Артикул VI. постановляє, що на случай російско-японьскої війни Велика Британїя бере на себе держати ся строгої невтральности, а на случай, коли би Японїю зачіпила якась иньши держава, прийти їй в поміч. Артикул VII. постановляє: Услівя, під котрими згадана поміч має бути дана, будуть уложені властями сухопутного войска і маринарки обох сторін заключаючих договір, котрі від часу до часу будуть нараджувати ся з собою отверто і в повнім обемі. Артикул VIII. постановляє наконець: Теперішний договір має значінє на десять лїт, але може бути знесений за однорічним виповідженем.

Із виборчого руху.

Грошолупи порішили, що Волоский Банилів се їхня домена, дарма, що у сїм селї волоска — лиш одна назва. Та що тамошні селяни виберуть своїми виборцями прихильників кандидатури Малика із сим повинні були Лупій et cons. вже погодити ся, знаючи вислїд передвиборчого віча в Вол. Банилові. Та вони не дали за виграну і руководячись звичайною методою, рішили у своїх орґанах ідіотичними кпинами руске віче висьміяти, а своїх виборцїв переперти терором. Волоский Банилів із одинацяти виборцями—кусок апетитний навіть для берненьского Месиї, який вже тепер чванить ся 80 (!!) проц. голосами. Правибори в В. Банилові відбували ся в понедїлок і перейшли так бурливо, як ще може нїколи на Буковинї. На місце правиборів явились делеґати грошолупів Тит Ончул і уч. Кисанович (сей маючи очевидно урльоп на час виборів). Про терор, який ширили Ончулївцї, нїчого й казати. Кандидат на директора буков. желїзниць не зупиняв ся навіть перед видиранєм карток до гелосованя руским виборцям! Бачучи, що все те не помагає, хотїли грошолупи не допустити до покінченя виборів і під комендою дїдича Дурбаса і уч. Кисановича хотїли розвалити виборчий льокаль. (Боже, як ревно п. Кисанович вислугує ся, щоб дослужитись учительскої посади в Чернівцях!). В виду сего правит. комісар мусїв телеґрафувати о асистенцию жандармериї із Чудина, яка ледви вспіла завести лад і зупинити бійку. Оттак Ончулївцї радіб конче своїм терором зробити свободу виборів чистою ільлюзиєю! Помимо того всего перейшла 110 голосами лїста наша, даючи Маликови 11 виборцїв. На місци вибору був також і пос. Н. Василько, якого народ по переведеній побідї пращав незвичайно овацийно! Розуміє ся, що одно і друге посрамленіє діймило грошолупів до живого! Але на кінци виходить шпиль грошолупівского цинїзму. Допустившись тільки рязячих насильств зібрав банилївский Дурбас „депутацию“ зібрану із кільканайцяти двірских попихачів і форналїв і вибрав ся нинї з нею до Черновець до краєвого президента, щоб розписав нові правибори, бо бачите — тамті не правні, бо — бо не вийшли Ончулївцї! Розуміє ся, що „сьвітла“ депутация, яка мусїла не мало працї завдати собі, щоб перевести дезинфекцию устної ями після надмірної консумциї алькоголю, пішла домів із квітком! Для повного посрамленія грошолупів треба згадати й те, що за Ончулом — як нам доносять — йшла між місцевими Словаками аґітация також із окруженя польского арцибіскупа зі Львова, який був там на візитацї! І так берненьский Месия а вільнодумний підшиванець спомаганий двома архієпископами католицким і православним — пропаде. Попівский патронат не поміг Ончулови в послїдних днях в сторожинецкім повітї ще й в Жадові (10 виборцїв), в Комарівцях (2) і в Давиденах (4).

Отворенє нового староства в Заставнї.

(Дописъ.)

Заходом неутомимих старань руских послів основано, а д. 2 жовтня с. р. отворено нове староство в Заставнї. Руским послам ходило о те, аби влекшити працю кіцманьского староства, а через те прискорити рішеня актів та уможливити блисші зносини урядників з партиями тай скоротити також населеню заставнецкого округа хід і дорогу до полїтичного уряду.

По скінченю богослужень у всїх церквах і божници і по посьвяченю для староства наймленого дому отворив уряд заступник краєвого президента сов. двору Фекете. Перший промовив новий управитель уряду др. Розін, по нїм пращаючий дотеперішний староста кіцманьского округу Краль, а після него посол Ер. Піґуляк, як заступник руских послів а вкінци заступник правительства — сов. двору Фекете. Колиб не руска промова посла Піґуляка, то нікому і не прийшлоб й на думку, що тут отвирають важний уряд в **рускім** повітї тож в першім рядї для руского народу — бо в офіцияльні бесїди полїтичних урядників не заблудилось анї одно руске слово. Стара практика іґнорованя руского народу і нехтованя прав рускої мови на власній земли руского народу! Щоби сїй іґнорациї Русинів у їхнім таки краю дати наочний доказ і на будуче, не приміщено на н о в і м гербі державного уряду попри нїмецке „k. k. Bezirkshauptmannschaft“ рускої написи анї словечком. Знов отворено уряд не для народу але для урядників. Як сказино, колиб не посол Піґуляк, що прибув тут не зважаючи на своє ще не цїлком відзискане здоровлє, то цїла процедура отвореня сего полїтичного уряду не моглаб бути переведена краще і в П р у с а х.

На жаль мусимо й послови Піґулякови, признаючи его велику прислугу, яку він зробив для Русинів своєю присутностию і бесїдою при тім важнім акті, виткнути те, що не напятнував таки зараз на місци сего кривдячого і обидливого для руского народу поведеня ц. к. правительства — в своїй впрочім рішучій бесїдї.

По закінченю офіцияльної церемонїї слїдувало угощенє гостий місцевим комітетом.

Тут забрав перше слово сумно звісний начальник заставнецкого суду сов. Мержвіньскі. Сей начальник — можна сказати — „польского“ суду в рускім повітї а защитник польско-верміньских-дїдичівских привілеїв та румунїзаторско-попівского православія супроти народного інтересу Русинів назвав себе у своїй мазурскій „скромности“ „т а т о м“ руского повіту! Мовив, що нарід зве его так. Забув лиш, що то є й крукові тати, та що як раз він є одним із тих, що їх звуть лютими Rabenväter-ами... У своїй безтактности закінчив п. radca свою бесїду тостом на правительственного заступника місто многолїтствія на цїсаря, яким мало ся розпочинати бесїди при столї. Поборця Форґач басував Мержвіньскому „се трескеми“ а другі „приятелї“ Русинів остенгативними „славами“.

Миле вражінє зробила рішуча бесїда о. Драчиньского в народнім рускім дусї на старого заступчика староства, підносяча его дїйсно вітцївскі і щирі відносини до народу.

Велика подяка належить ся пану секретареви Циганюкови, що не допустив до того, аби гасителям правди вдало ся затаїти властивих ініцияторів новоснованого староства, руских послів. В палких красноречивих словах подякував він в рускій мові руским послам за їх заходи і труд, назвавши їх працю

гадалаб я того! Моя матїр — коли я Мірка не хотїла, все казала: „Бери його — він дурний. Дурні мужчини завсїгди добрі і вірні.“ — Ах, ось і вцїлила! На се він не за дурний — лайдак!“

„Успокійте ся, найдоросша панї!“

„Маєте рацию! — Я не хочу Вам відплачувати ся злостию за те, що ви для мене такі добрі й вірні!

Глянула вдячно на нього.

Пан Аверман свиснув коротко крізь зуби.

Потім сказав: „Ходїм — коли Вам се не неприємно — дальше в лїсок, тут мігби нас хтось видїти. Ваша-ж слава, найдоросша панї, сьвятїйша менї як моя.“

— — — — — — — — —

Пан Аверман не говорив нїколи витревалїйше і нїколи з лїпшим усміхом.

Панї Катіци відїхала зараз — з ним до Дарувар.

Колиж вона по чотирох тижнях — знов з Аверманом — вернула домів, був еї „паскуда чоловік“ обезпечений нею на десять тисяч левів на случай смерти, ненароджені дїти були обезпечені против подорожних пригод, далї мала вона сїм битв коло Плевни, обезпечених проти огню, один льос на будову костела обезпечений проти втрат курсових — і лексикон, обезпечений проти крадежи із розбоем.

підвалиною для здійсненя того важного уряду для народу.

Посол Пігуляк відповів зараз на ті теплі слова признаня для руских послів, признаючись до того, що дійсно лиш за великими заходами руских послів отворено се нове старосто в Заставні на добро і хосен населеня, та натякаючи новоіменованому управителеви, щоби старав ся бути добрим цїсарским слугою не лиш через чист бездушне орудуване параґрафами, але щоби служив безперечно в дусї цїсаря народови з розумінем его індивідуальних потреб і вдачі серцем і душею. Самими бездушними параґрафами довело ся вже наш нарід до послїдного, а лиш щиростию можна его піднести з дотеперішного занепаду в хосен краю, держави і людскости на висший щебель культурного стану. Тимчасом як-раз ті чинники суспільної господарки, від котрих нарід полекші і попертя в своїм народнім житю очікував і очікує, ставали і стають для него часто тяжким каменем. Посол Пігуляк закінчив тостом на нарід. В кінци відчитано телеґрами від президента краю, від послів Василька, Стоцкого і Калитовского. *Заставнецкий.*

НОВИНКИ.

Чернівцї, 3. жовтня 1905.

Русини в реальних школах. Загально можна завважати, що Русини не ходять до реальних шкіл. Недавно тому була нотатка в „Дїлї", де звертало ся увагу галицкої суспільности на те, аби посилала своїх синів до реальних шкіл, до яких учащають лишень Поляки і Жиди. Так само буває і у нас, в реальній школї в Чернівцях. Нїмців, Поляків і иньших найде ся тут безлїч, а Русинів на всего 15—20 на цїлу школу! Дуже сумний се прояв. Бо хотяй у нас нема технїки, то все таки абсольвента реальної школи узглядняє більше і управа зелїзниць, почт та телеґрафів, банків і всяких асекураций. Пора, аби Русини старали ся вже зібрати ся і до иньших станів як сьвященичий та професорский. До банків і асекураций рідко хто йде, а як раз там молодий чоловік нераз доходить скорше до лїпшої платнї і до більшого впливу серед суспільности. Тож звертаємо особлившу увагу нашої інтелїґенциї сїльскої, котра так щиро занимає ся судьбою дїтий селяньских, аби вона в тім змислї інформувала на будуче як інтелїґентних наших людий так і селян, що хотять посилати своїх хлопцїв до середної школи. — *Т. Б.*

Минувшина обжалованих перед судом є правильно предметом дослїдів суду як при розправі так при слїдстві. При розправах звичайно відчитує ся акти що до карних справ тих обжалованих, котрі передше мали судові кари. Оголошений рескрипт мінїстерства судівництва подає, що нема законного припису, який наказував би безусловно відчитувати ті акти і в загалї відгрівати судово-карну минувшину обжалованого, а можна би се примінювати лише тодї, коли потреба до осуду чину судженого при розправі, прим. коли має ся до дїла з поворотом якогось злочину, або коли хоче ся ствердити напрасний характер обжалованого, нахил его до обманьства або чогось подібного. Мінїстерство заряджує, аби від тепер відчитувано такі акти на самім кінци розправи тому, аби судиї при розправі не підлягали суґґестиї відчитаних актів і не були упереджені до обжалованого. Дальше, не має ся відчитувати давних актів при всїх тих случаях, коли то не є рішучо потрібне до осуду дотичної справи. Передовсїм не належить відчитувати ті акти, коли судить ся чин не упідляючий чоловіка, потім тодї, коли наложена кара перестаріла ся, а від того часу обжалований жив порядно, если кара була вимірена за чин сповнений в молодім віцї, а в кінци, если відчитане давних актів не причинить ся бодай до частинного висьвітленя біжучої справи, а могло би зашкодити обжалованому при шуканю зарібку.

Студентскі бійки в Чернівцях. В недїлю вечером зібрала ся коло торговлї Бляйма при ул. Паньскій величезна 2 тисячна товпа жидівских студентів, вижидаючи „Австрия"нця студ. філь. Н. Бігарого, який свого часу зневажив чинно Сюдмака. Полїция старала ся улицю очистити, але безуспішно. Як згаданий студент вийшов з льокалю в окруженю детективів, зачала товпа свистати і напирати на него, а біля кавярнї Габсбурґ дійшло таки до кріваної бійки. Нападений студент добув револьвер, щоб боронити ся. Товпа зупинила ся, тодї однак цивільно одїтий полїциянт прискочив і обезоружив Б—го; після того товпа напала на него ще з більшою лютостию. Полїция ледви могла зробити лад, при чім арештовано богато виновників і списано з ними полїцийні протоколи, щоб віддати справу судови. Тяжко ранених Н. Бігарого і Ст. Шляґа заосмотрила ратункова стация. Студентскі бійки дали жнива і „Buk. Nachr.", які — як звичайно — пустили ся і тут на бляґу. Так в нед. числї оповіщують они про тайні конференциї жидівских студентів із тов. укр. студ. „Січ", хоч се чиста неправда! Панове із „Bukow. Nachr." — не заховують в бляґовайю й недїльного відпочинку.

На візку аж до цїсарскої палати у Відни заїхав онодї якийсь селянин з Галичини. В пятницю около 9-ої години рано здивувало Віденців немало, коли побачили на малім візку, котрий тягнув один кінь селянина з жінкою, просто до цїсарскої палати. Позаяк таким возам не вільно переїзджати через подвіре палати, то на площи Михаїла задержав полїциян селянина і не позволив їхати. Ба, але то не так було легко дати собі раду з селянином, котрий лиш слабо розумів по нїмецки. Він сказав, що мусить конче піти до цїсаря на авдиенцию, тим більше, що вже сїмнайцятий день, як він виїхав із свого рідного села в Галичинї. Він упер ся отже, щоби его пустили. Остаточно казав полїциян селянинови злазити з воза. Але то лекше було сказати як зробити. Показало ся, що селянин калїка і ходить на кулях. Полїциян і жінка ледви его здоймили, а то сказали ему, що він мусить насамперед подати просьбу до цїсарскої канцеляриї. Селянин пішов тодї до палати і уставив ся там коло палатової сторожі, чекаючи, як буде цїсар їхати з Шенбруну. Коли цїсар надїхав, селянин хотїв падати на колїна, а палатові жандарми ледви его здержали. Єго завели до ґвардейскої варти, списали тут з ним протокол, повідомили уряд двірский і полїцию та пустили селянина. Уряд двірский дав відтак ему 30 корон, а дирекция полїциї так само 30 корон, а на просьбу казали чекати письменної відповіди. Виїмково позволено селянинови заїхати до т. зв. ротунди в цїсарскій палатї і він так зробив, розклонюючись на всї сторони величезній товпі людий, що обступила була его візок. Віденцї мабуть розповідали собі знову, що приїхав якийсь сват з „беренлянду".

Невдале вломанє. Сеї недїлї пополудни задумав звісний „ревідент чужих кас", Осип Маржицкі „перешконтрувати" черновецкий уряд податковий. Виломивши двоє дверий, добував ся вже до каси, як до бюра увійшов ненадійно официял Гогенталь. Маржицкі дав сейчас „знати ногам" через вікно на ул. Громузакого, але офиц. Гогенталь пігнав ся за ним і дістав его на коритари таки будинку податкового, де Маржицкі думав „загубити ся" серед многих коритарів. Маржицкого арештовано, але не улягає сумнївови, що він мусїв мати ще других спільників, бо при нїм не найшли приладів вистарчаючих до розбитя каси, а за те найдено недалечко в пивници дому при площи Рудольфа ч. 5 цїлий арсенал вломничих приладів. Полїция арештувала ще кумпана Маржицкого — Микатюка, який безперечно був „сотрудником" сего подвигу. Здає ся, що полїция, спіймавши сих обох пташків, найшла й виновників вломань поповнених в бірж і при ул. паньскій ч. 24. Се видає ся тим певнїйшим, що при біржевій обікражі найдено слїди крови, видно злодій задер ся, а у Маржицкого найдено скервавлену хустку.

Епільоґ францтальскої пригоди. Вчера відповідав перед тут. трибуналом карним Курт Мілер за злочин проти безпеченьства житя з §§ 335. і 337. зак. к. Мілер був керманичем автомобілю, яким д. 21. серпня с. р. їхали Фр. Віке, Фр. Вацль і Отто Вацль із Солки до Черновець. Коло Францталю дорога стає крутою і спадає в діл і там став автомобіль гнати шалено, бо всї бремзи перестали функціонувити. Нараз автомобіль влетїв на корчі і з него випав сов. двору Фр. Вацль так нещасливо, що помер на місци. Акт обжалованя закидує Мілерови (який вже був чотири рази караний за швидку їзду) що він не оглянув автомобілю перед їздою і не звернув уваги на его недостачі, через що причинив ся до такого нещастя. По ореченю знатоків засудив суд Мілера на кару 3 місячного тяжкого арешту, яку він рішив ся сейчас відсиджувати.

Страшний цикльон. В італїйскій провінциї Касетра шалїв дня 27. м. м. страшний цикльон, який нанїс богато шкоди. Великі дерева виривав цикльон з корінем, так що аж спинив желїзницю, яка йшла із Спарнїзе.

Істория куреня тютюну сягає своїм початком до часів відкритя Америки. Коли Ішпанцї висїли перший раз в 1492 р. на береги нової части сьвіта, замітили, що тамошні мешканцї, Індияни, аби розвеселити ся, уживають листя якоїсь ростини, котре спалюють на розжаренім вуглю, а дим вдихають. Домінїканин Роман Пане, котрого Колюмб лишив по другій своїй виправі в Америцї, відкрив по довгих гляданях що листе уживане Індиянами до куреня, походить від ростини, яка росла дико в тамошнім краю. Тубильцї називали сю ростину „табаґо", тому й Пане назвав її табаком або тютюном. В 1559 р. перевів насїнє тої ростини Франц де Теледо до Портуґалїї, звідки француский посол Іван Нїколь перевіз її до Парижа як велике диво. Спершу уживали її лише до лїчничих цїлий, бо Французи не могли привикнути до диму бронзового листя. Зате Анґлїйцї стали курити его дуже радо, уживаючи до сего глиняних люльок, яких взорець привіз подорожний Франц Драке від диких Індиян з острова Вірджінії. В Нїмеччинї розповсюднив ся звичай куреня тютюну підчас 30-лїтної війни, коли анґлїйский король Яков I прислав в 1625 р. свому шуринови Фридрихови на поміч війско. Та ті анґлїйскі вояки і вояки Ґустава Адольфа курили дуже богато, і тому були посьміховиском для нїмецких селян, що уважали їх дурними. Коли якийсь Швед радив одному селянинови з під Гамбурґа закурити люльку, той відповів: „Нї, пане чорте, я не їм огню." Власти в деяких державах виступали проти звичаю куреня тютюну. Анґлїйский король Яков I наложив на тютюн великий податок; в Росиї, а відтам в Туречинї около 1640 р. заборонено курити тютюн під загрозою, що курцеви відотне ся ніс... В правних приписах міста Лїнебурґа в Нїмеччинї з р. 1684 сказано: „Заборонює ся погану диявольску видумку курити тютюн, задля небезпечности пожеж під карою стричка." Лише в Польщи Єзуїти видали з початку 17 віку книжку, в котрій виступили в обороні куреня. І донинї сперечають ся люди о се, чи куренї шкодить здоровлю чи нї. Великі вчені наводять ріжні докази за і против. А тимчасом в Европі з'уживає ся річно около 15 мілїонів фунтів тютюну. Однак здає ся, що шкідливість куреня зависить передовсїм від орґанїзму чоловіка. І так молодїж безуслівно не повинна курити, бо нїкотина для молодих легких дуже шкідлива отруя. Також не повинні курити зовсїм женщини, молоді і старі. Для мужчин найменше шкідлива є люлька, відтак ідуть циґара, а вкінци папіроси. Ті мають найбільше нїкотини, а курець викурює їх звичайно богато, то шкодять найбільше.

„Месия"... але суматряньский. Судовий трибунал в Батавії засудив на кару смерти „Абдуля Бін Юсуфа Ефенді" recte Карла Іцика Гірша, який під видом турецкого емісария проповідував на Суматрі „сьвяту війну проти джаврів". Отсей ориґінальний Месия є будапештеньским жидом і на своїм віцї доказав чимало гохштаплерских подвигів. Перед японьскою війною парадував він по Йокогамі як „Колонель др. Абдуляг-Юзовф" в мундурі, що аж капав від золота, жддучи буцїмто, щоб його приняли до лїкарскої служби на поли борби. Понатягавши одначе людий на значні суми, зник він як камфора, аж воскрес тепер на Суматрі.

Самоубійство касиера. В пятницю рано застрілив ся касиер жуцкої цукроварнї Антон Оренштайн саме перед касовим шконтрум. Причиною самоубійства малоб бути спроневірене касових гроший.

Оповістки, іменованя і т. п.

Особисті вісти. Краєвий президент др. Окт. Бляйлебен повернув до Чернівців із Фрасину.

На Народний Дім зволили дальше жертвувати Вп. П., а то на *бурсу* Др Смаль-Стоцкий, Др Клим, Ер. Пігуляк, Обмелян Попович, Володимир Ясеницкий по 2 К, Др Гординьский 3 К і Володимир Михальский 4 К, а *на членьскі вкладки* Др Олександер Петровский 6 К, Др Литвинович, Осип Проскурнїцкий по 2 К, Юрій Кавуля, Модест Левицкий, Володимир Кмицикевич, Николай Ісопенко по 5 К, Дамян Сїмович і Мартин Кордашевский по 10 К., Володислав Кукелка 4 К і Евгеній Мінтич 8 К. — За виділ „Народного Дому" *Михась Івашко.*

МАЛИЙ ФЕЙЛЄТОН.

Франц Михайлів.

З чужих поетів.

(II).

К. П. Тетмаєр.

Із „Qui amant".

Сьпівай... Блакитів колишуть ся филї...
Так любо вснути... Поля тихі, ясні...
навкруг мережки із блакитів красні...

Так любо вснути... В дуброві цвитучій
помежи гїллем звішеним в безсилї
сьпівають смерти ангели, ідучи...

IX. 1905.

Фридрих Нїцше.

* * *

В'на має розум! — Звідкиж він у неї?
Голову стратив мущина для неї,
а в його мозку була правди жмінка
і чорт її взяв! — Нї, нї! — лише жінка.

Т. I. 1905.

Др. Ю. Жулавскі.

Із „Валтазара".

Всьо пережив я — всїлякі тортури
я протерпів вже. Я, цар всемогучий,
дивитись мусїв, як мій дух могучий
слабшав, обдертий з царської пурпури,

спадав по сходах престола і з гори
спав, як по синїм небосклонї зоря. —
Я днесь купаюсь у безмежі моря,
сьміють ся з мене моїх міст мармори,

сьміє ся з мене кождий шмат болота
всьо, що я знищив сьміесь з мене нинї,
царська кирея і коруна злота,

а люд, що вчера ще корив ся — нинї,
на мене руку свою піднимає
бо я слабий днесь! — Пітьма скрізь
[безкрая!

Т. I. 1905.

Тадей Міцїньскі.

* * *

Бувай здорова! [дивно дзвонить дзвін!]
Бувай здорова! [пишне листе вие...]
Бувай здорова! [любов гейби скін...]
Бувай здорова! [грізний вихор вие...]

— Вже нїколи! —
Серце рве плач твій!
— Видер ся з груди так не-
[чайно може
— прощай — конечність — і
[ти, Боже мій,
— змилуй ся!... —
В конї!... Христе Боже!!!

Т. VII. 1905.

Мария Вольска (Д-моль).

Не пора.

Пішла би я у гори,
пішла би я у лїс,
можеб там в серце хоре
потїху хто принїс.

Пішла би я крізь тебе,
пустине без доріг,
звідкіля близше неба
нїхто дійти не зміг.

Пішла би я до дому,
до ясного двора,
не кажучи нїкому —
однак ще не пора...

IV. 1904.

Оголошеня Кас райфайзеньских.

Загальні збори Каси пожичкової і щадничої для громади Глиниця, стоваришеня зареєстрованого з необмеженою порукою, котрий відбудить ся в неділю дня 10 жовтня 1905, о годині 2. по полудню в домі Івана Вівчурюка. Порядок нарад: 1) Має ся установити, яку найбільшу і яку найменьшу суму позволяє ся одному чоловікови зложити до щадничої каси; має ся установити речинцї виповідженя для вкладок щадничих і речинцї платности відсотків від вкладок щадничих; має ся установити яку найбільшу пожичку можна одному членови дати; має ся установити стопу процентову для вкладок щадничих і для пожичок (§§ 52 в—е, 59, 63, 65). 2) Має ся ухвалити, що робити з лишними в касї грішми і як роздубути потрібних для каси гроший. 3) Ухвала в справі запомоги краєвої. 4) Вибір касиера і назначене платнї для нього (§§ 29, 51, 52 ж) 5) Ухвала кілько має бути членів в радї надзорчій і вибір ради надзорчої (§§ 32, 40, 51). — *Архіп Кушнїрюк*, начальник.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає: Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.